

*Aktive Fredsreiser arbeider for å gi ungdom tro på
at konflikter kan løses og at fred kan skapes,
og at deres egne holdninger og handlinger er avgjørende.*

Aktive Fredsreiser
TRAVEL FOR PEACE

Fredshuset, postboks 19, 4951 Risør
telefon 37 15 39 00, mobil 95 23 81 99, telefaks 37 15 43 58
kontor@aktive-fredsreiser.no www.aktive-fredsreiser.no

Layout: Nina Akersveen. Trykk: Erik Tanche Nilssen as

www.plattform.no

VEILEDER

Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme

Fra bekymring til handling

Ref. Regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme (2014).

Tiltak 6: Utarbeide veiledningsmateriell

Tiltak 9: Utvikle læringsressurser
til bruk i ungdoms- og videregående skole

UNDERVISNINGSKOFFERT

Innledning

Dette heftet gir faktainformasjon om ulike former for radikaliseringsprosesser, hvorfor noen blir radikalisert, samt tegn på mulig radikaliseringsprosesser. Heftet er ment som en læringsressurs i klassen, og inkluderer også en gruppeoppgave.

Ved behov for tiltak kan skolen samarbeide med bl.a. følgende tjenester: Politi, SLT, barneverntjenesten, NAV, IMDI Justisdepartementet, PST, kriminalomsorg og konfliktrådet.

Lenker

Regjeringens handlingsplan: www.radikalisering.no

Norsk institutt for forebygging av radikaliseringsprosesser og voldelig ekstremisme: www.plattform.no

Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme: www.dembra.no

Krediteringer

Dette heftet er laget med bakgrunn i tekster og bilder hentet fra:

- Regjeringens handlingsplan mot radikaliseringsprosesser
- PLATTFORM – Norsk Institutt for forebygging av radikaliseringsprosesser og voldelig ekstremisme
- Kommunale veiledere (Lindesnesregionen, Lillesand, Risør)
- Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme

PLATTFORM
NORSK INSTITUTT FOR FOREBYGGING AV
RADIKALISERING OG VOLDELIG EKSTREMISME

Hva er radikaliseringsprosesser?

Radikaliseringsprosesser forstås som prosessen der en person i økende grad aksepterer bruk av vold og/eller voldstrusler for å nå politiske, religiøse eller ideologiske mål. Det er bestandig flere og sammensatte faktorer som avgjør om en person radikaliseres i retning voldelig ekstremisme:

- **Personlige faktorer** som for eksempel; søken etter identitet, tilhørighet, vennskap, trygghet, beskyttelse, mening i livet og spenning. Noen drives av fantasier om å være en helt som kjemper voldelig for det «gode» mot det «onde».
- **Relasjonelle og sosiale faktorer** som for eksempel; opplevd utenforskap, manglende farsfigur i livet, rasisme, stigmatisering, diskriminering, vold, urettferdighet og rusmisbruk.
- **Idealisme og politiske- og globale fenomen** som for eksempel; krig, migrasjon og kapitalisme. Noen drives av politiske og ideologiske mål og engasjerer seg på grunn av andres lidelser.

I en radikaliseringsprosesser vil faktorer på ulike nivå blandes sammen til en uheldig cocktail, som gjør at vedkommende ender opp som voldelig ekstremist. Ofte veves mindre fortellinger sammen til et klart og tydelig konspirasjonspreget narrativ om "oss og/eller dem" som legitimerer bruk av vold som eneste løsning. I de fleste tilfeller foregår en radikaliseringsprosesser i relasjon til andre som påvirker, støtter og motiverer vedkommende. Selv om det finnes eksempler på det motsatte, vil dette være en prosesser som pågår over tid.

Ulike former for ekstremisme

Venstreekstremisme

Venstreradikalisering kan oppstå som en motreaksjon på historiske og samtidige politiske og ideologiske bevegelser på ytterste høyrefløy. For eksempel som del av antirasistiske kampanjer og kamp for minoriteters rettigheter. Andre eksempler kan være miljøvern, dyrevern, kapitalisme, globalisering og likestilling. Det er viktig å understreke at når vi snakker om venstreradikalisering, gjør vi dette med utgangspunkt i den generelle forståelse av radikalisering som å handle om vilje og evne til å utøve vold. Som del av en motkultur kan grupper danne et totalitært og polarisert verdensbilde av rett og galt, venner og fiender. Dette i kombinasjon med idealiserte forestillinger om direkte handling som metode, kan føre til voldelige handlinger mot representanter for fienden. Det være seg politiske motstandere, politi, symboler, selskaper eller privatpersoner.

Høyreekstremisme

Samlebetegnelsen høyreekstremisme rommer mange retninger og grupperinger. Nasjonal-sosialister ser seg selv som arvinger av nazismen og bruker blant annet hakekorset som sitt samlende symbol. Nasjonale liberalister er opptatt av islam og innvandrere fra ikke-vestlige land, som de oppfatter som kulturelt degenerert, kriminelle og skadelig for landet.

De er sterkt patriotiske og ønsker å bevare den nordiske arv. Et kjennetegn for høyreekstremismen er at prinsippet om likhet og likeverd systematisk avvises. Dette kan være rasemessig betinget i form av troen på at noen raser er andre overlegne, eller det kan være basert på at overlegenhet og underlegenhet er en historisk og kulturell realitet. Høyre-radikalisering kan oppstå som del av en motreaksjon på historiske og samtidige politiske og ideologiske forhold i samfunnet. Vold og trusler om vold som del av løsningen, kan trigges av enkelthendelser som tolkes i lys av konspirasjonsteorier. Et eksempel her er forestillingen om at Europa er utsatt for en bevisst islamiseringsprosess, iscenesatt av muslimske grupper i ledtog med blant annet politiske eliter, akademikere og journalister.

Ekstrem Islamisme

De ekstreme islamistene kjemper mot moderate herskere i muslimske land og mot det de anser som nedbrytende tendenser med utspring i vestlig kultur. Ekstrem islamisme må betraktes som reaksjoner mot moderne sekularisme. Tilhengerne kjemper for at alle deler av samfunnet skal bygge på Koranen (bokstavtro salafi retning) og at all lovgivning skal være i samsvar med sharia. Det er likevel store forskjeller i de ulike gruppernes framtidsvisjoner. For IS gruppenes del er gjenoppsettelse av det islamske kalifatet et sentralt mål. Bare et lite mindretall av verdens ca. 1½ milliard muslimer kan kalles ekstreme islamister. Ekstremistenes mål er et ryddig og enhetlig samfunn styrt av ufravelige regler, hvor det ikke er rom for kulturell, politisk eller individuell pluralisme. Dette idealsamfunnet er løsningen på problemene, som ifølge ekstreme islamisme preger det moderne samfunnet. Først og fremst kapitalisme, materialisme og hedonisme, men også demokrati og sekularisering. Ifølge ekstreme islamister er islam selv under angrep, og derfor ser de seg selv som soldater i åpen krig. Dette legitimerer, ifølge dem, bruk av vold. Fienden er USA og Vest-Europa, samt deres allierte i Midtøsten.

Hatkriminalitet

Hatkriminalitet er kriminelle handlinger motivert helt eller delvis av fordømmer mot en persons faktiske eller oppfattede gruppe. «Gruppe» kan i denne sammenheng være rase, etnisitet, religiøs eller politisk tilhørighet, seksuell orientering, kjønnsuttrykk eller funksjonsevne. Trusler og skadeverk basert på gruppetilhørighet kan også regnes som hatkriminalitet.

En definisjon er: «Kriminalitet som har rasistiske, fremmedfiendtlige og homofobiske motiver, eller som på en eller annen måte er begrunnet i fordømmer mot en person eller en gruppe av personer, på grunnlag av deres faktiske eller oppfattede gruppetilhørighet» (Meland, 2007).

Mulige bekymringstegn

Ungdom tøyer ofte grenser og kan ha utfordrende og provoserende uttalelser og handlinger. Det er kun noen ganske få som tar radikaliseringsprosessen så langt at de ender opp som voldelige ekstremister. Det er likevel viktig å være våken for tegn som tyder på at personen er i en prosess slik at man kan avverge ekstremismen på et tidlig stadium.

Uttalelser/ytringer

Eksempler:

- Intoleranse for andres synspunkter
- Fiendebilder – vi og dem
- Konspirasjonsteorier
- Hatretorikk
- Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati
- Legitimerer vold
- Trusler om vold for å nå politiske mål

Interesser/utseende/symbolbruk

Eksempler:

- Appellerer til og søker etter ekstremistisk materiale på nett
- Endrer utseende, klesdrakt m.m.
- Benytter symboler knyttet til ekstremistiske idealer og organisasjoner
- Slutter på skolen, med fritidsaktiviteter m.m.

Aktiviteter

Eksempler:

- Opptatt av ekstremisme på internett og sosiale medier
- Deltar på demonstrasjoner og voldelige sammenstøt med andre grupper
- Bruker trusler og vold som følge av ekstremisme
- Hatkriminalitet
- Reisevirksomhet som kan føre til økt radikaliserings og kontakt med ekstremister

Venner og sosialt nettverk

Eksempler:

- Endrer nettverk og omgangskrets
- Omgås med personer og grupper som er kjent for ekstremisme
- Omgås i grupper der det utøves trusler, vold og/eller annen kriminell virksomhet
- Medlem i ekstremistiske grupper, nettverk og organisasjoner

Mulige beskyttelses- og risikofaktorer

PERSONLIGE FAKTORER

Beskyttende faktorer

- Reflektert ungdom
- God skolesituasjon
- Hobbyer eller aktiv i idrett
- Mestringsfølelse
- Robust
- Opplevelse av mening
- Selvtillit
- Livskvalitet
- God helse

Risikofaktorer

- Marginalisert/diskriminert
- Mangler tilhørighet/søker tilhørighet
- Skolerelaterte problemer
- Psykiske problemer
- Mangler kunnskap
- Traumatiske opplevelser
- Søkende etter svar
- Individuell sårbarhet
- Betrakter seg selv som offer
- Mangler selvkontroll/impulsiv

FAMILIEMESSIGE FAKTORER

Beskyttende faktorer

- Ressurssterk familie
- Høy sosioøkonomisk status
- Støttende foreldre
- God kommunikasjon og samspill

Risikofaktorer

- Påvirkning av transnasjonalt familieliv og nettverk
- Dårlig samspill i familien
- Foreldre som sliter i foreldrerollen
- Sosiale problemer i familien
- Psykiske problemer i familien
- Rusmisbruk
- Fattigdom eller arbeidsledighet
- Vold eller annen omsorgssvikt
- Ekstreme sympatier hos venner, familie eller slekt

SOSIALE FAKTORER

Beskyttende faktorer

- Positiv påvirkning av venner
- Er i arbeid
- Går på skolen
- Prososiale venner
- Deltakelse i storsamfunnet
- Deltakelse i organiserte eller/og uorganiserte aktiviteter
- Trygt lokalområde

Risikofaktorer

- Lav sosial status
- Mangler tilhørighet/søker tilhørighet
- Marginalisert ungdom
- Opplevd diskriminering
- Negativ påvirkning av venner
- Liten/ingen deltakelse i sosiale felleskap
- Arbeidsledig
- Livsstil som omfatter kriminalitet
- Utrygt lokalområde

IDEOLOGISKE OG KULTURELLE FAKTORER

Beskyttende faktorer

- Forståelse for demokrati, valgfrihet, toleranse og respekt for mangfold
- Kritisk til kilder og informasjon

Risikofaktorer

- Politisk debatt - kulturell identitet
- Misnøye med sosial og økonomisk urettferdighet
- Legitimering og rettferdiggjøring av vold for å nå mål
- Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati
- Konspirasjonsteorier
- Polariserende fiendebilder

Tegn, interne koder og symboler

Dette er symbolet til **Den nordiske Motstandsbevegelse**. Per 2017 er dette den mest aktive nynazistiske bevegelsen i Norden. Den bedriver aktive vervekampanjer i hele Norge og har representanter i nærliggende kommuner.

PEGIDA

PEGIDA er en islamkritisk bevegelse, primært basert i Tyskland. Denne har spredt seg til en rekke ulike land. Her i Norge er den nå svært aktiv og avholder løpende demonstrasjoner i en rekke byer. Den hevder å være verken rasistisk eller nazistisk, og i praksis ser man at den har svært ulike sympatisører fra ulike samfunnslag og med ulike menneskesyn. Noen er bekymret for islam- og muslimers tilstedeværelse i Norge, andre har klar tilhørighet til ulike islamkritiske miljøer, noen miljøer er er dels fiendtlige og enkeltpersoner som har deltatt i demonstrasjonene har bakgrunn fra både Norwegian Defence League og nynazistiske grupperinger.

Norwegian Defence League oppstod som en Norsk del av English Defence League som igjen er en del av det europeiske nettverket European Defence League. Her er det en lang rekke grupperinger representert, alt fra hardbarkede nynazistiske skinheads, til generelle islamsk fiendtlige fotballpøbler og mennesker med ulik ideologiske standpunkt. Det de har til felles, er en sterk skepsis til fremmedkulturell innvandring og islam. Flere derfra har stilt på PEGIDAS demonstrasjoner.

14

Tallet **14** er en tallkode for et nynazistisk slagord bestående av 14 ord og kalles "De 14 ord": "Vi må sikre eksistensen til vårt folk og en fremtid for våre hvite barn". Dette symbolet brukes ofte som et skjult symbol på nynazistisk tilhørighet og blir en form for skjult uniformering. Populært som smykke, ring, t-skjorte, gjerne på en fotballtrøye.

18/88

18/88 Tilsvarende som overnevnte vedrørende bruk. Tallene representerer nummeret i alfabetet. 1=A, 8=H. Tallene betyr: Adolf Hitler/Heil Hitler.

Profetens Ummah anerkjenner som øverste leder Abu Bakr al- Baghdadi, kalif i Den islamske staten. Den islamske staten er en militant, jihadistisk-salafistisk terroristgruppe i Syria og Irak. Flere av de sentrale medlemmene har kriminell bakgrunn og noen er drept i Syria.

Profetens Ummah sto blant annet bak demonstrasjonen mot den antimuslimske Muhammed-filmen Innocence of Muslims utenfor den amerikanske ambassaden i Oslo i september 2012 hvor det ble ropt hyllest til Osama bin Laden. De hevder at majoriteten av de norske muslimene som har reist for å delta i borgerkrigen i Syria, er medlemmer av Profetens Ummah.

De benytter seg av en rekke symboler, men hjemmesiden deres er mer preget av fredelige symboler som en kvist med knopper på. Dette har dobbel symbolikk, fredelig inntrykk for den uvitende, unge som vokser og blir jihadist er den andre forståelsen.

Klasseromsoppgave

Innledning

Skolens rolle er knyttet til det brede forebyggende arbeidet rettet mot alle elever. Det handler først og fremst om å skape en demokratisk kultur der alle blir trukket inn og får delta, og der det er rom for å være kritisk og engasjert uten å ty til ekskludering, hatretorikk og mistenkeliggjøring.

Et åpent og inkluderende klassemiljø vil kunne hindre utenforskap. Klasserommet skal by på en trygg atmosfære, der elevene kan uttrykke meningene sine, og være en arena der unge oppfordres til, og trenes i, medvirkning og samfunnsdeltakelse. At unge mennesker oppfatter verden som urettferdig og føler en trang til å endre den, kan også ses som et sunnhetsstegn.

Terror skjer ofte etter en prosess der man ikke har fått gehør for sine synspunkter gjennom andre kanaler. For at unge mennesker ikke skal bli tiltrukket av voldelige ideologier, er det viktig at de har kjennskap til lovlige demokratiske kanaler for å skape endringer i samfunnet. Oppgaven kan gjøres i etterkant av å ha jobbet med årsaker til radikaliserings og dermed knyttes til spørsmålet «hva kan hindre at noen blir radikalisert?»

Mål for oppgaven

Elevene kan presentere minst to ulike demokratiske påvirkningskanaler.
Elevene kan utarbeide en plan for hvordan enkeltmennesker kan påvirke samfunnet.

Introduksjon av oppgaven

Hva kan man gjøre dersom man er misfornøyd med noe? Noen personer tyr til vold for å kjempe sin sak, men dette kan gjøre vondt verre. I et demokrati finnes det mange lovlige, ikke-voldelige metoder for å skape endringer.

Oppgaven

Presenter kampen for kvinners stemmerett som et eksempel på at ikke-voldelig aktivisme kan nå frem. Gjennomgå tabellen som viser hvordan de gikk frem for å få til forandring.

Etterpå skal elevene jobbe med grupper med følgende oppgave:

Finn en sak dere ikke er fornøyd med. Det kan være alt fra nasjonalt nivå (for eksempel miljøpolitikk), saker i lokalsamfunnet eller regler på skolen. Lag en konkret plan med tiltak for hvordan dere kan skape endring.

Avslutning

Gruppene presenterer sin sak og fremgangsmåte for å skape endring og gir tilbakemelding til hverandre.

- Hva kunne gruppene ha gjort annerledes?
- Hvilke andre kanaler kunne de ha tatt i bruk?

Kilde: Dembra

Oppgave Kvinner **stemmerett** i Norge

Eksempel: Før 1913 hadde ikke kvinner i Norge stemmerett. Som resultat av en demokratisk prosess ble allmenn stemmerett for kvinner vedtatt i 1913. Skjemaet nedenfor viser hvordan stemmerettsforkjemperne gikk frem.

Hvordan gå frem for å oppnå stemmerett for kvinner:

Det de var misfornøyde med:	Kvinner hadde ikke stemmerett	
Det de ønsket å oppnå:	At alle kvinner skulle få stemmerett	
Hvem kunne gi dem viljen sin?	Stortinget	
Hvordan kunne ønsket deres bli hørt?	Tiltak	Begrunnelse
	<ul style="list-style-type: none"> • Organisering I 1884 ble Norsk kvinnesaksforening stiftet av Gina Krog og Hagbard Berner.	De stiftet organisasjoner slik at alle som støttet dem kunne samles og bli enige om fremgangsmåte.
	<ul style="list-style-type: none"> • Spre informasjon Gina Krog og Anna Rogstad holdt flere foredrag for å promotere og skape interesse for deres sak.	Andre må vite om saken og bli interessert i å nå målet.
	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbeide med andre som er enige/ Sosiale nettverk De samarbeidet med mannlige politikere som Viggo Ullman i partiet Venstre.	Han kunne kjempe deres sak i stortinget.
	<ul style="list-style-type: none"> • Underskriftskampanjer	Viser at mange andre enn dem selv støtter saken.
	<ul style="list-style-type: none"> • Kompromisser De var villige til å godta gradvis forandring. I 1901 fikk kvinner rett til å stemme ved kommunevalg, så stortingsvalg i 1909 og så allmenn stemmerett i 1913.	Selv om de ikke fikk viljen sin med en gang, så var gradvis forandring lettere å godta for motstanderne deres. Det tok tid, men til slutt nådde de målet sitt.